

Universitatea „Babeș-Bolyai”
Facultatea de Istorie și Filosofie
Anul universitar 2008-2009
Semestrul I

Informații generale despre curs, seminar, lucrare practică, laborator

Titlul disciplinei: *Mentalități colective și imaginar social*

Codul: HIR2115

Număr de credite: 5

Locul de desfășurare: Sala Pompiliu Teodor

Programarea în orar a activităților: joi, orele 10-12

Informații despre titularul de curs, seminar, lucrare practică sau laborator

Nume, titlu științific: Simona NICOARĂ, conf. univ. dr.

Informații de contact (adresă e-mail, nr. telefon):

Ore de audiență: Vineri, 12-14, Catedra de Istorie modernă, Str. Napoca, nr. 11, Et.I, cabinet .

Descrierea disciplinei:

Cursul are ca obiective principale introducerea studenților în problemele esențiale ale istoriei mentalităților colective românești și universale, în special de-a lungul modernității, familiarizarea cu utilajul mentalului colectiv, sondarea conținutului profunzimilor colective: mitologii, utopii, eschatologii, identitate și alteritate, viziunea despre spațiu și timp, diferențierea mentalităților în plan social, explicarea relației dintre palierele mentale și culturale. De asemenea, cursul surprinde aspectele novatoare din cercetarea mentalităților colective. Analiza mitologiilor politice în epoca modernă și contemporană, permite asumarea unei problematice teoretice, crearea unei competențe metodologice privind domeniul mentalităților colective. Studiul mentalităților permite însușirea unor noțiuni cheie precum: antropologie istorică (culturală), mentalități colective, imaginar social, interdisciplinaritate, nivele mentale, nivele culturale, viziunea asupra vieții sau a morții, imagologie, sensibilitate religioasă, religie prescrisă, religie populară, religie trăită, cultură, memorie, utilaj mental, reprezentări colective, construcții imaginare, structuri, arhetipuri, simboluri, scheme, alegorii, mit, utopie, identitate, alteritate, spațiu, timp, mit, mitologie, mitificare, mistificare, ideologie, modernitate, sacralizare, secularizare, decreștinare, laicizare, rituri politice, constelații mitice, conspirația, salvatorul, vârsta de aur, unitatea, revoluția, progresul, declinul etc. Imaginarul colectiv, adică conținutul conștiinței colective, reprezintă una dintre forțele transformatoare ale societății, datorită implicațiilor profunde în mișcări sociale și politice, în special în perioadele de criză, când producțiile sale sunt mai bogate și mai active. Pentru o eficiență predare, de-a lungul cursului se va folosi prelegerea, analiza critică a surselor și a bibliografiei.

Bibliografia obligatorie: Problematika generală a istoriei mentalităților și imaginarii sociale se va pregăti din următoarele sinteze, la alegerea studenților:

Ph. Ariès, *Omul în fața morții*, Buc., Meridiane, 1998.

L. Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, Humanitas, 1997.

Idem, *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Humanitas, 1998.

Idem, coord, *Miturile comunismului românesc*, Buc., Ed. Nemira, 1998,

Idem, *Mitologia științifică a comunismului*, Buc., Humanitas, 1999.

Idem, *Două secole de mitologie națională*, Buc, Humanitas, 1999.

Idem, *Pentru o istorie a imaginarii*, Buc., Humanitas, 2000.

F. Furet, *Revoluția în dezbatere*, trad., Iași, Polirom, 2000.

R. Girardet, *Mituri și mitologii politice*, Iași, Institutul European, 1997.

J. Le Goff, *Imaginarul medieval*, Buc., Ed. Meridiane, 1991.

L.Maior, *1848-1849. Români și unguri în revoluție*, Buc., Ed. Enciclopedică, 1998.
 R.Muchembled, *O istorie a Diavolului. Civilizația occidentală în secolele XII-XX*, Ed. Cartier, 2002.
 S. Nicoară, Toader Nicoară, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Cluj-Napoca, Presa Univ.Clujeană/Measagerul, 1996.
 S.Nicoară, *Mitologiile Revoluției pașoptiste românești. Istorie și imaginar*, Cluj-Napoca, P.U.C., 1999.
 Idem, *Istorie și imaginar. Eseuri de antropologie istorică*, Cluj-Napoca, P.U.C., 2001.
 T.Nicoară, *Introducere în istoria mentalităților colective*, Cluj-Napoca, 1995.
 Idem, *Transilvania la începutul timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001.
 Idem, *Clio în orizontul mileniului trei*, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2002.
 I.- A.Pop, *Istoria adevărul și miturile*, Buc., Ed. Enciclopedică, 2002.
 J.Solé, *Miturile creștine de la Renaștere la Epoca Luminilor*, trad. G. Anania, Buc., Univers Enciclopedic, 2003.
 J.-J. Wunenburger, *Utopia sau criza imaginarului*, Cluj-Napoca, Dacia, 2001.
 Idem, *Viața imaginilor*, Cluj, Cartimpex, 1998.
 Idem, *Omul politic între mit și rațiune. O analiză a imaginarului puterii*, Cluj, 2000, 17-32 (Mitul vârstei de aur) p.72-79 (Mitul regal).

Materiale folosite în cadrul procesului educațional specific disciplinei:

Izvoare, colecții de documente.

Planificarea/ Calendarul întâlnirilor și a verificărilor/examinărilor intermediare:

Curs I: săptămâna 2-8 octombrie 2006

Istoria mentalităților colective –statutul unei discipline.Descoperirea mentalităților colective și a imaginarului social.Ce sunt mentalitățile colective și a imaginarul social?

Cuvinte cheie:istoria nouă, antropologie istorică(culturală),

Bibliografie:

Al.Duțu, *Literatura comparată și istoria mentalităților*, Buc., 1982, Ed. Univers, p.5-45.
 Idem,*L’histoire des mentalités et comparaison des cultures*, în “Revue Roumaine d’Histoire”, 22, 4, 1983. J.Le Goff, *Imaginarul medieval. Eseuri*,Buc., Ed. Meridiane, 1991, p.5-15.
 G.Duby, *Probleme și metode în istoria culturală*, în *Evul Mediu masculin*, Buc., Ed. Meridiane, 1992, p.166-173, 250-279.
 R. Chartier, *Lecturi și cititori în Franța Vechiului Regim*, Buc., Ed. Meridiane, 1997, p.5-16; 383-401(convorbiri cu R. Chartier).

Curs II: săptămâna 9-15 octombrie 2006

Nivele mentale, nivele culturale.Aspecte novatoare ale istoriei mentalităților

Cuvinte cheie: paliere mentale, istoria mentalităților și a imaginarului, pluridisciplinaritate

Bibliografie:

T.Nicoară, *Clio în orizontul mileniului III*, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2002, cap. VII, Între istoria reprezentărilor și istoria culturală, p. 185-214.
 Alain Corbin: *mentalități, sensibilități, imaginar*, în “Caiete de antropologie istorică”, nr. 1, ian.-iunie 2002, p.74-82.

T.Nicoară, *Între istoria reprezentărilor și istoria culturală: istoria mentalităților*, în "Tentația istoriei", Cluj-Napoca, 2003, p.471-497.

L.Febvre, *Cum să reconstituim viața afectivă de altădată. Sensibilitate și istorie*, în T. Nicoară, *Introducere în istoria mentalităților colective*, Cluj-Napoca, 1995, p. 28-41.

Curs III: săptămâna 16-22 octombrie 2006

Repere ale unei istorii a religiei populare și a sentimentului religios. Sensibilitatea religioasă. Religia prescrisă și religia populară. O istorie a atitudinilor în fața morții în spațiul românesc.

Cuvinte cheie: atitudinea în fața vieții și a morții, religie prescrisă, religie trăită, sensibilitate religioasă.

Bibliografie:

T.Nicoară, *Transilvania la începutul timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001, cap. 3, Religia prescrisă, religia trăită; sensibilități religioase, p.81-128 (Religia lumii rurale, Religia trăită: formele pietății populare), p.117-128 (Religia trăită sub semnul mirabilului și al magicului), p.129-134 (Atitudinile fundamentale în fața vieții, Vârstele vieții, Venirea pe lume), p.178-216 (Atitudinile fundamentale în fața morții și imaginarul Lumii de Dincolo).

Idem, *L'attitude devant la mort en Transylvanie à la fin du XIXe et au debut du XXe siècle*, în "Transylvanian Review", 2003, nr.4, p. 74-82.

Idem, *Istoricul și moartea. Un itinerar*, în "Caiete de antropologie istorică", 2004, 3, nr. 1-2/5-6, p.11-23

M.Rotar, *Preliminariile unei anchete. Atitudinea în fața morții în Transilvania la sfârșitul sec. XIX.*, în "Caiete de antropologie istorică", nr. 1, ian.-iunie 2002, p.85-98.

L.Bănică, *Raiul în imaginarul românesc din secolul al XVII-lea*, în "Analele Univ. Buc.", Limba și literatura română, 2003, p. 21-24.

J. Delumeau, *Păcatul și frica. Culpabilitatea în Occident (sec. XIII-XVIII)*, vol. I, Iași, Polirom, 1997, p.290-307 (Păcatul originar în centrul unei culturi, Originea răului și paradisul terestru).

Curs IV: săptămâna 23-29 octombrie 2006

Secularizare și resacralizare în lumea modernă.

Istoria sentimentelor: sentimentul de securitate și insecuritate.

Cuvinte cheie: sensibilitate, sacralizare, sentiment de securitate sau insecuritate

Bibliografie:

Al.Fl.Platon, *Jean Delumeau, istoric al sentimentului religios și al sensibilităților colective*, în "Caiete de antropologie istorică", nr.2, iulie, dec. 2002, p.147-168.

J.Delumeau, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, trad. M. Moraru, vol I-II, Buc., Ed. Meridiane, 1986.

Idem, *Liniștiți și ocrotiți. Sentimentul de securitate în Occidentul de altădată*, Vol. I, Trad. L. Zoicaș, Iași, Polirom, 2004.

T.Nicoară, *Sentimentul de insecuritate în societatea românească la începuturile timpurilor moderne, 1600-1830*, I, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2002, p.13-21 (O istorie a sentimentului de insecuritate).

S.Nicoară, *O istorie a secularizării. De la cetatea lui Dumnezeu la cetatea oamenilor*, vol. I Cluj Napoca, Editura Accent, 2005.

Idem, *Originile secularizării în cultura română. (secolele XVII - XVIII)*, în "Caiete de antropologie istorică", nr.3, an II, ian-iunie 2003, p.147-171.

Idem, *Miza școlară românească și secularizarea în secolul al XIX-lea De la bunul creștin și bunul cetățean la patriotul național*, în "Arhiva Someșană, Revistă de istorie și cultură", Seria a III-a, II, 2004, p.93-115.

Curs V: săptămâna 30 noiembrie-5 octombrie 2006

Constelația imaginarului colectiv. Imaginar și mentalități. Funcțiile imaginarului social.

Cuvinte cheie: ritual, sărbătoare, comuniune

Bibliografie_

E. Patlagean, *L'Histoire de l'imaginaire*, în "La Nouvelle Histoire", Paris, Éd. Complexe, 1988.

S.Nicoară, *Istorie și imaginar. Eseuri de antropologie istorică*, Cluj-Napoca, PUC, 2000, cap. II, Memoria, triumful unui timp regăsit.

Idem, *Sărbătoare, comemorare, celebrare*, în "Caiete de antropologie istorică", an IV, nr.1(7), ian-iunie 2005, p.7-10.

Idem, *Metmorfozele sărbătorii între secolele XVI-XIX, sub impactul noilor sensibilități moderne*, în "Caiete de antropologie istorică", an IV, nr.1(7), ian-iunie 2005, p.111-124.

Idem, *Sărbătoarea creștină și politizarea lentă a sărbătorii în secolele XVII-XIX în spațiul românesc*, în "Caiete de antropologie istorică", an IV, nr.1(7), ian-iunie 2005, p. 124-132.

L. Boia, *Pentru o istorie a imaginarului*, Buc., Humanitas, 2000, Cap. I, Structuri și metode, p. 9-40, 213-216.

Curs VI: săptămâna 6-12 octombrie 2006

Utilajul mentalităților colective și al imaginarului social: conjunctura mentală, contagiunea mentală, atitudini, comportamente, sensibilitate, structuri mentale, simboluri, mituri, etc.

Cuvinte cheie: arhetip, schemă, alegorie, simbol, structură mentală, contagiune și conjunctură mentală.

Bibliografie:

R.Mandrou, *Histoire des mentalités*, în "Encyclopædia Universalis", VIII, 1968, p.436-438.

Ph.Ariès, *L'histoire des mentalités*, în *La Nouvelle Histoire*, Paris, Éd. Complexes, 1988, p. 167-190.

Al.Duțu, *La vision du monde dans le roman populaire de Sud-Ouest de l'Europe à l'aube du Romantisme*, în "Synthesis", 1989, 16, p.43-50.

T.Nicoară, *Climat politic și climat mental dans la société roumaine de la seconde moitié du XVIIe siècle et les premières décennies du siècle suivant. Le niveau nobiliaire*, în "Studia historia", 1995, nr. 1, p. 102-112.

P.Chaunu, *Istorie și decadență*, trad. C. Mărgineanu, Cluj-Napoca, Ed. Clusium, 1995, p.9-95. (Conștiința timpului..).

J.-P. Roux, *Regele, Mituri și simboluri*, Buc., Meridiane, 1998, p.45-163 și 211-245.

Regele-Om, Regele-Divin, Omul-Zeu, Obiectele Regelui)

M. Edelman, *Politica și utilizarea simbolurilor*, Iași, Polirom, 1999, p.75-93.

M. Segré, *Mituri, rituri, simboluri în societatea contemporană*, Timișoara, Ed. Amarcord, 2000.

Curs VII: săptămâna 13-19 noiembrie 2006

Viziunea despre lume. Reprezentarea spațiului și a timpului. Imaginarul identității și al alterității.

Cuvinte cheie: concepția despre lume, identitate, alteritate

Bibliografie:

T.Nicoară, *Transilvania la începutul timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001, p.30-80 (Orizonturi spațiale, orizonturi temporale în satul românesc din Transilvania).

C.Ginsburg, *Istorie nocturnă. O interpretare a sabbatului*, Iași, Polirom, 1996, p.39-87 (despre marginali: leproși, evrei, musulmani, eretici, vrăjitoare).

J. Le Goff(coord), *Omul medieval*, Iași, Polirom, 1999, cap. X, *Marginalul*, de Bronislaw Geremek, p. 317-342.

D. Horia Mazilu, *Noi și Ceilalți, Fals tratat de imagologie*, Iași Polirom, 1999, p.149-205 (Străinii văzuți la noi acasă).

L.Boia, *Pentru o istorie a imaginarului*, Buc., Humanitas, 2000, Capitolul IV: Jocul alterităților, p. 117-140.

Firea românilor, coord. Daniel Barbu, Buc., Ed. Nemira, 2000.

S.Nicoară, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2002, p.207-218 (Un profil imagologic), p. 250-263(Chipul cumsecade al națiunii).

Curs VIII: săptămâna 20-26 noiembrie 2006

Domeniile imaginarului social.Mituri politice și ideologii. Marile ansambluri mitologice moderne:Vârsta de Aur, Salvatorul, Conspirația, Unitatea, Progresul și Declinul, Revoluția.

Cuvinte cheie: mit politic, ideologie, revoluție, conspirație.

Bibliografie:

M.Vovelle, *Idéologies et mentalités*, Paris, Gallimard, 1982.

Idem, *La mentalité révolutionnaire. Société et mentalités sous la Révolution française*, Paris, Éd. Sociales, 1985.

R.Girardet, *Mituri și mitologii politice*, Iași, Institutul European, 1997.

L.Maior, *1848-1849. Români și unguri în revoluție*, Buc., Ed. Enciclopedică, 1998, p.24-48 (Mentalitatea revoluționară).

S.Nicoară, *Mitologiile revoluției pașoptiste românești*, Cluj-Napoca, PUC, 1999, p.129-134 (Revoluția între real și imaginar), p.267-273 (Un lider charismatic modern: Gheorghe Magheru).

L.Boia, *Două secole de mitologie națională*, Buc, Humanitas, 1999, p.21-31 (Voința de a fi), p.32-44 (Istoria în sprijinul națiunii).

T.Nicoară, *Transilvania la începutul timpurilor moderne, 1680-1800. Societate rurală și mentalități colective*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001, p.316-355 (Mitul bunului împărat în sensibilitatea colectivă a românilor din Transilvania).

J. Solé, *Miturile creștine de la Renaștere la epoca Luminilor*, Buc. Univ. Enciclopedic, 2003, p. 227-232.

S.Nicoară, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Cluj-Napoca, Ed.Accent, 2002, p.62-66 (Mitul unității, nucleul mitologiei naționale), p.118-133 (Descoperirea trecutului național).

Curs IX: săptămâna 27-3 decembrie 2006

Mitolatrie și mitofobie. Mitificare și mistificare în istoriografie, Geografia imaginare. Imaginarul religios (Povestea Creației și a zeilor), Știința și haloul imaginar.

Cuvinte cheie: mitificare, mistificare, geografie imaginară.

Bibliografie:

E. Patlagean, *L'Histoire de l'imaginaire*, în *La Nouvelle Histoire*, Paris, Éd. Complexe, 1988.

P. Ricoeur, *Istorie și Adevăr*, traducere și prefață E. Niculescu, Editura Anastasia C.E.U. Press, 1996.

R. Muchembled, *Magia și vrăjitoria în Europa din Evul Mediu până astăzi*, trad. M. și C. Ivănescu, Buc., Humanitas, 1997.

Idem, *O istorie a Diavolului. Civilizația occidentală în secolele XII-XX*, Ed. Cartier, 2002, p. 239-286 (Demonul interior, sec. XIX-XX), p. 287-337 (Demonii de la sfârșitul celui de-al doilea mileniu).

G. Minois, *Istoria infernurilor*, trad. A. Cuniță, Buc., Humanitas, 1998, p. 301-365.

P. Rossi, *Nașterea științei moderne în Europa*, trad. D. Cojocaru, Iași Polirom, 2004.

Curs X: săptămâna 4-10 decembrie 2006

Utopiile și Istoria. Universul oniric: iluzii, fantasmе, închipuiri.

Cuvinte cheie: utopie, ideal, vis.

Bibliografie:

M. Eliade, *Încercarea labirintului*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1990, 104-156 (Istorie și hermeneutică, Munca istoricului, Figuri ale imaginărilor, Mitul și visul).

J. Le Goff, *Imaginarul medieval. Eseuri*, Trad. M. Rădulescu, Buc., Ed. Meridiane, 1991, p. 45-75 (Mirabilul) p. 349-436 (Visele).

E. Cioran, *Istorie și Utopie*, București, Humanitas, 1992.

S. Antohi, *Civitas imaginalis. Istorie și utopie în cultura română*, Buc., Litera, 1994, p. 18-58, 82-95 (Experiențe utopice românești, utopie și revoluție à la roumaine: 1848).

L. Boia, *Mitul longevității*, Buc., Humanitas, 1999, p. 164-156 (O utopie pentru sec. XXI), p. 156-174 (O aniversare, Biologie celulară, Regimuri de întinerire).

J. J. Wunenburger, *Utopia sau criza imaginărilor*, Cluj-Napoca, Dacia, 2001, p. 108-140, (Dramaturgia milenaristă..., ideologie și revoluție).

Curs XI: săptămâna 11-17 ianuarie 2007

Imaginarul eschatologic. Milenarism, Mesianism, Profetism.

Cuvinte cheie: eschatologie, mesianism, profetism, milenarism.

Bibliografie:

J. Delumeau, *Când oamenii credeau în apocalipsă*, în "Caiete de antropologie istorică", nr. 2, iulie-dec., 2002, p. 161-170.

S. Nicoară, *Aspects milénaristes/messianiques dans la Révolution de 1848 en Transylvanie*, în "Transylvanian Review", vol. XII, nr. 4, Winter, 2003, p. 96-104. Idem, *Aspecte milenarist-mesianice în revoluția de la 1848 din Transilvania*, Omagiu prof. univ. Andrei Magyari, PUC, 2002.

Curs XII: săptămâna 18-24 ianuarie 2007

Imaginarul comunismului românesc

Cuvinte cheie: religie politică, comunism, om nou, mitologia partidului, mitul marelui conducător.

Bibliografie:

M. Nițescu, *Sub zodia proletcultismului, Dialectica puterii*, Buc., Humanitas, 1995, cap. Mitologia partidului, Puterea perpetuă, Statul-instrument., Minciuna organizată, Servituți și privilegii, Mitul realizărilor, Omul nou, Statul, Partidul și intelectualii, Lumea se americanizează..., Groparul capitalismului, Europa suferindă, p. 343-396.

L.Boia (coord), *Miturile comunismului românesc*, Buc., Ed. Nemira, 1998, cap. Răsturnarea valorilor, p. 69-82, Rescrierea istoriei, p. 85- 153, Noua societate, p.155-204. Deriva naționalistă, p.205- 226, Stilul Ceaușescu, p. 227-251.

S.Nicoară, *O perspectivă asupra imaginarului comunismului românesc (1947-1989)*, "Tribuna", nr.45, 16-31 iulie 2004, p.10. Idem, *Una prospettiva sull'immaginario del comunismo romeno (1947-1989)(O perspectivă asupra imaginarului comunismului românesc (1947-1989))*, în "Comunismo e comunismi. Il modello rumeno", a cura di Ghe. Mândrescu, Giordano Altarozzi, Atti del convegno di Messina, 3-4 maggio 2004, p. 47-64.

Modul de evaluare:

Fiecare student va elabora un referat de 7-10 p. pe tema *Identitate și alteritate în spațiul românesc (sec-XIX)*, care reprezintă 3 puncte din nota finală. Alte 2 puncte se acordă unei recenzii despre o carte recentă, iar 5 puncte din nota finală se obțin pe baza examenului scris din sesiunea de exemene. Examenul scris constă din rezolvarea a două subiecte din conținutul cursului și un subiect din bibliografia obligatorie.

Detalii organizatorice, gestionarea situațiilor excepționale:

Prezența la orele de curs este facultativă, dar mai mult de trei absențe implică imposibilitatea prezentării la examen în sesiunea curentă. Nu se admit referate recuperate de pe internet, plagiatul și fraudele dovedite, care conduc iminent la pierderea examenului.

Bibliografia opțională:

S. Antohi, *Civitas imaginalis. Istorie și utopie în cultura română*, Buc., Litera, 1994

L. Benoist, *Semne, simboluri și mituri*, Buc., Humanitas, 1995.

L. Boia, *Sfârșitul lumii. O istorie fără sfârșit*, Buc., Humanitas, 1999.

Idem, *Mitul longevității. Cum să trăim 200 de ani*, Humanitas, 1999.

R. Caillois, *Omul și sacrul*, trad.din fr. Buc., Ed. Nemira, 1997.

R.Chartier, *Originile culturale ale Revoluției franceze*, (trad. din lb.fr.), Timișoara, SEDONA, 1998.

E.Cassirer, *Mitul Statului*, Iași, Institutul European, 2001.Cap. Mitul în secolul XX, p. 237-362.

M.Detienne, *Inventarea mitologiei*, Buc., Ed.Symposion, 1998.

G. Durand, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Buc.,Ed. Univers, 1977.

Idem, *Aventurile imaginii, Imaginația simbolică. Imaginarul*, Nemira, 1999.

M. Eliade,, *Aspecte ale mitului*, Buc., Ed. Univers, 1978.

Idem, *Mitul eternei reînțarceri*, Buc., Ed.Stiințifică, 1991.

Idem, *Nostalgia originilor*, Buc., Humanitas, 1994.

G.Gusdorf, *Mit și metafizică*, Timișoara, Amarcord, 1996, Cap. Cosmosul mitic: spațiul mitic, timpul mitic, sărbătoarea, p. 47-75.

K. Keitmann, *Imaginea românilor în spațiul lingvistic german, 1775-1918. Un studiu imagologic*, Buc., Univers, 1985.

D. H.Mazilu, *Noi și Ceilalți, Fals tratat de imagologie*, Iași Polirom, 1999.

S.Nicoară, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2002.

A.Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română*, Buc., Humanitas, 2001.

P.Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*, trad. I.și M. Gyurcsik, Timișoara, Amarcord, 2001.

Universitatea „Babeș-Bolyai”
Facultatea de Istorie și Filosofie
Anul universitar 2006-2007
Semestrul I

Informații generale despre curs, seminar, lucrare practică, laborator

Titlul disciplinei: Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii

Codul:

Număr de credite:

Locul de desfășurare: Sala Pompiliu Teodor

Programarea în orar a activităților: joi, orele 12-14

Informații despre titularul de curs, seminar, lucrare practică sau laborator

Nume, titlu științific: Simona NICOARĂ, conf. univ. dr.

Informații de contact (adresă e-mail, nr. telefon):

Ore de audiență: Vineri, 12-14, Catedra de Istorie modernă, Str. Napoca, nr. 11, Et.I, cabinet .

Descrierea disciplinei:

Cursul are ca obiective principale introducerea studenților în cele mai novatoare probleme teoretice ale națiunii și naționalismului, ca elemente fundamentale ale profunzimilor colective, cunoașterea noilor viziuni istorico- antropologice despre nașterea și evoluția națiunilor moderne, studierea conținutului imaginarului național, a mitologiilor și eschatologiilor naționale. Această nouă *lectură* istorico-antropologică vizează dezvăluirea implicațiilor mentale ale modelului național, descifrarea jocului complex al relațiilor identitate-alteritate, o coordonată fundamentală a conștiinței colective, surprinderea unui traseu istoric care demonstrează că unitatea și solidaritatea colectivă reprezintă o dimensiune perenă a colectivităților. Nucleele de unitate, precum familia, satul, orașul, regatul, imperiul, s-au circumscris de-a lungul timpului, dar odată cu modernitatea s-a născut modelul de mare unitate și solidaritate politică, națiunea modernă. Cursul urmărește surprinderea rolului fundamental al memoriei și al istoriei în conturarea identității naționale, conturarea specificului memoriei sociale în raport cu memoria istorică. De asemenea surprinde specificului culturii naționale, -legată profund de ideologiile naționale- instrumente pedagogiei naționale, care vizează modelarea conștiinței colective în sens național, patriotic și cetățenesc.

Bibliografia obligatorie: problematica generală a istoriei națiunilor și a naționalismelor se va pregăti din următoarele sinteze, la alegerea studenților:

B.Anderson, *Comunități imaginate. Reflecții asupra originii și răspândirii naționalismului*, Buc, Ed. Integral, 2000.

L.Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, Buc., Humanitas, 1997.

Idem, *Două secole de mitologie națională*, Buc., Humanitas, 1999.

N. Bocșan, *Ideea de națiune la românii din Transilvania și Banat în sec. al XIX-lea*, Banatica, 1997.

D.Drăghicescu, *Din psihologia poporului român*, Buc., Ed. Albatros, 1995.

- C.Durandin, *Discurs politic și modernizare în România. Secolele XIX-XX*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2001.
- M.Eliade, *Profetism românesc. România în eternitate*, Buc., Ed. "Roza Vânturilor", 1990.
- E.Gellner, *Națiuni și naționalism*, Ed.Antet, 1994, p.134-182 (O tipologie a naționalismelor, Diverse tipuri de experiență naționalistă, Naționalismul diasporei, Viitorul naționalismului).
- G. Georgiu, *Națiune, cultură, identitate*, București, Editura Diogene, 1997.
- E.J.Hobsbawn, *Națiuni și naționalism din 1780 până în prezent. Program, mit, realitate*, Chișinău, Editura Arc, 1997.
- L.Maior, *1848-1849. Români și unguri în revoluție*, Buc., Ed. Enciclopedică, 1998.
- Mituri istorice românești*, coord L. Boia, Buc, Ed. Univ, 1995.
- S.Nicoară, *Istorie și imaginar. Eseuri de antropologie istorică*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 47-49(Memoria, taina identității).
- Idem, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri, ideologii*, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2002.
- I. A Pop, *Geneza medievală a națiunilor moderne*,(sec. XIII-XVI), Buc, Ed; Fundației Culturale Române, 1998.
- A-M Thiesse, *Crearea identităților naționale în Europa. Sec. VIII-XX*, Iași, Editura Polirom, 2000, p.171-187.

Materiale folosite în cadrul procesului educațional specific disciplinei:

Izvoare, colecții de documente.

Planificarea/ Calendarul întâlnirilor și a verificărilor/examinărilor intermediare:

Curs I: săptămâna 2-8 octombrie 2006

O perspectivă istorico-antropologică despre națiune și naționalism .Secularizare și resacralizare în lumea modernă.Destinul mitologiilor și modernitatea.Mitul unității, nucleul mitologiei naționale.

Cuvinte cheie: istoria nouă, antropologie istorică, mentalități colective, imaginar social, școala Analelor, națiunea, mitologii moderne, sacralizare, desacralizare, resacralizare.

Bibliografie

- E.Gellner, *Națiuni și naționalism. Noi perspective asupra trecutului*, trad. din engleză R.Adam, Antet, 1997.
- .N.Bocșan, *Ideea de națiune la românii din Transilvania și Banat. Secolul al XIX-lea*, Reșița- Banatica, Presa Universitară Clujeană, 1997.
- Busekist, von Astrid, *Nation et nationalismes, XIX-e-XX-e siècle*, Paris, Armand Colin, 1998.
- S.Nicoară, *O perspectivă istorico-antropologică despre națiune și naționalism*, în "Caiete de antropologie istorică", nr. 1, ianuarie-iunie 2002, p.45-66.
- Idem, *Ipostazele alterității și geneza mitologiei naționale*, în *Identitate și Alteritate. Studii de istorie politică și culturală*, 3, Cluj-Napoca, PUC, 2002, p.52-63.
- Națiuni și naționalisme*, trad. din fr., Buc, Ed. Corint, 2002, p. 11-70.
- C.Millon-Delsol, *Ideile politice ale secolului XX*, Iași, Polirom, 2002.
- A. D. Smith, *Naționalism și modernism. Un studiu critic al teoriilor recente cu privire la națiune și naționalism*, Chișinău, Ed. Epigraf, 2002.

Curs II: săptămâna 9-15 octombrie 2006

Căutarea unității de-a lungul istoriei. Unitatea, o aspirație istorică.

Ethnos, natio, patria. “Națiunea medievală.” Renașterea spirituală: conștiința diversității.

Cuvinte cheie: națiune” antică, “națiune” medievală, evul mediu, Renaștere

Bibliografie

G. Hermet, *Histoire des nations et du nationalisme en Europe*, Paris, Éd. du Seuil, 1996.

S. Mitu, *Geneza identității naționale la românii ardeleni*, Buc., Humanitas, 1997.

I-A Pop, *Geneza medievală a națiunilor moderne*, (sec. XIII-XVI), Buc., Ed. Fundației Culturale Române, 1998.

L. Maior, *1848-1849. Români și unguri în revoluție*, Buc., Ed. Enciclopedică, 1998, p. 128-166 (Ungurii și “uniunea”)

Nations and Nationalities in Historical Perspective, Pisa, Edizioni Plus, Università di Pisa, 2001.

Curs III: săptămâna 16-22 octombrie 2006

Luminile, un pariu pentru unitate. Modelele națiunii. Secolul XIX, al naționalităților.

Cuvinte cheie: Secolul Luminilor, romantism, cultură, revoluție, unitate politică modernă/ națiune, naționalitate, naționalism, ideologie.

Bibliografie

P.-C. Timbal, *Nation*, în “Encyclopædia Universalis”, Corpus 16, Éditeur à Paris, 1989.

M. Bernath, *Habsburgii și începuturile formării națiunii române*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1994.

M. Bernard, *Nations et nationalisms en Europe centrale, XIXe-XXe siècle*, Paris, Aubier, 1995.

Curs IV: săptămâna 23- 29 octombrie 2006

Națiunea modernă, fiica memoriei și a istoriei (sec. XIX). Descoperirea trecutului național. Nostalgia originilor. Sub semnul continuității!

Cuvinte cheie: memorie colectivă, memorie istorică, uitare, identitate, prestigiul originilor, *bătălia* continuității.

Bibliografie

Șt. Lemny, *Originea și cristalizarea ideii de patrie în cultura română*, Buc., Ed. Minerva, 1986.

Al. Pessin, *Le mythe du peuple et la société française su XIX-e siècle*, Paris, PUF, 1992.

L. Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, Buc., Humanitas, 1997.

Idem, *Pentru o istorie a imaginarului*, Buc., Humanitas, 1998, p. 162-188 (Imaginarul istoric).

Curs V: săptămâna 30-5 noiembrie 2006

Poporul/Națiune, o personalitate exemplară. Metaforele națiunii: Corpul și sufletul! Patria-Mamă, iubirea libertății comune.

Cuvinte cheie: ideologie națională, *corpul și sufletul* național, populism, popor/națiune, patrie, patriotism.

Bibliografie

K. Pomian, *Partie de la mémoire, objet d'histoire*, în "Revue de Methaphysique", nr.1, 1998.

L. Boia, *Două secole de mitologie națională*, Buc, Humanitas, 1999.

A.Roman, *Le Populisme quarante-huitard dans les Principautés Roumaines*, Éd. Fondation Culturelle Roumaine, 1999.

G.Hermet, *Les populismes dans le monde. Une histoire sociologique XIXe-XXe siècle*, Paris, Fayard, 2001.

I.-A.Pop, *Istoria, adevărul și miturile*, Buc., Ed. Enciclopedică, 2002, p.53-93 (Glorificarea trecutului.), p.93-112 (Originile). p.122-143 (Continuitatea), p.143-182 (Unitatea).

Curs VI: săptămâna 6-12 noiembrie 2006

Sacralizarea națiunii: *sfânta națiune* (sec. XIX).Eroii națiunii, sfinți secularizați.

Cuvinte cheie: religie politică, ritual politic, deificarea națiunii, cultul politic, eroi, simboluri politice.

Bibliografie:

D.Schnapper, *La communauté des citoyens. Sur l'idée moderne de nation*, Paris, Éditions Gallimard, 1994.

L.Maior, *1848-1849. Români și unguri în revoluție*, Buc., Ed. Enciclopedică, 1998.

S.Nicoară, *Emergența unui mit în revoluția de la 1848 din Transilvania:sfânta națiune*, în vol. *Revoluția de la 1848 în Europa Centrală. Perspectiva istorică și istoriografică*, Cluj Napoca, PUC, 1999/2000. Idem, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri ideologice*, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2002, p. 154-165. (Sacralizarea națiunii). Idem, *Miza școlară românească și secularizarea în secolul al XIX-lea De la "bunul creștin" și "bunul cetățean" la patriotul național* în "Arhiva Someșană, Revistă de istorie și cultură", Seria a III-a, II, 2004, p. 93-115.

T. Gáspár Miklós, *Idola tribus. Esența morală a sentimentului național*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001.

Curs VII: săptămâna 13-19 noiembrie 2006

Cultură, Stat/Națiune (sec. XIX-XX) .O lume de valori: cultura națională. Pedagogia națională. Națiunea și Statul modern.

Cuvinte cheie: cultură națională, pedagogie națională, școala, tiparul, teatrul național, literatura națională, stat/națiune, laicitatea statului.

Bibliografie

E.Cioran, *Schimbarea la față a României*, Buc., Humanitas, 1990, cap. I, Tragedia culturilor mici; cap. V, Lumea politicului, cap. VI, Spirala istorică a României.

D.Poulot, *Musée, Nation, Patrimoine, 1789-1815*, Paris, NRF-Gallimard, 1997.

A. C.Popovici, *Stat și Națiune. Statele Unite ale Austriei Mari*, Buc., Ed. Albatros, 1997.

G.Georgiu, *Națiune, cultură, identitate*, București, Editura Diogene, 1997.

A.-M.Thiesse, *Crearea identităților naționale în Europa . Sec.XVIII-XX*, Iași, Editura Polirom, 2000.

G.Noiriel, *État, nation et immigration. Vers une histoire du pouvoir*, Paris, Éd. BELIN, 2001.

L.Vlad, *Imagini ale identității naționale. România și Expozițiile universale de la Paris, 1867-1937*, Buc., Ed. Meridiane, 2001.

Curs VIII: săptămâna 20-26 noiembrie 2006

Națiunea cu fața spre viitor! Mitul Progresului și așteptările idealizate. Eschatologii naționale. Mesianism, milenarism și profetism modern.

Cuvinte cheie: progres, mesianism, milenarism și profetism național

Bibliografie

Mircea Eliade, *Profetism românesc. România în Eternitate*, II, Buc., Roza Vânturilor, 1990, p.43-45;92-94;107-113.

S.Nicoară, *Mitologiile revoluției pașoptiste românești*, Cluj-Napoca, PUC, 1999, p.273-277 (Mesianismul revoluției pașoptiste muntene).

S.Antoși, *Imaginaire culturel et réalité politique dans la Roumanie moderne. Le stigmat et l'utopie*, Paris-Montreal, L'Harmattan, 1999.

Curs IX: săptămâna 27-3 decembrie 2006

Reperle identității naționale (sec. XIX). Apartenența națională. Teritoriul și frontierele, reale și imaginare. Etnie, rasă, națiune. Limba națională. Biserica, bastion național. Voința de a fi împreună.

Cuvinte cheie: identitate națională, apartenență națională, etnie, etnicitate, teritoriu, frontiere, istorie, religia națiunii, limba națională, voința națională.

Bibliografie

K. Hitkins, *Ortodoxie și naționalitate. Andrei Șaguna și românii din Transilvania, 1846-1873*, Buc., Univers Enciclopedic, 1995.

I.A.Pop, *Românii și maghiarii în secolele IX-XIV. Geneza statului medieval în Transilvania*, Cluj-Napoca, Fundația Culturală Română, 1996.

Identități colective și identitate națională. Percepții asupra identității în lumea medievală și modernă, In memoriam Alexandru Duțu, coord, M. L. Murgescu, Buc., Ed. Univ. Buc., 2000.

T.Nicoară, *Transilvania la începutul timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001, p.251-270 (Imaginea de sine și conștiința națională).

S.Nicoară, *Identitatea națională, o sensibilitate latentă a modernității (secolele XVIII-XX)*, în "Annales Universitatis Apulensis", Series Historica, 7, Alba Iulia. 2003, p.255-265.

Curs X: săptămâna 4-10 decembrie 2006

Identitate și alteritate. Românii și alteritățile. Chipul *cumsecade* al națiunii. Orizonturi ale românismului.

Cuvinte cheie: identitate, alteritate, spirit național, imagologie etnică.

Bibliografie:

T.Todorov, *Nous et les autres. La réflexion sur la diversité humaine*, Paris, Éd. du Seuil, 1989.

M.Vulcănescu, *Dimensiunea românească a existenței*, Buc., Ed. Fundației Culturale Române, 1991.

S.Chelcea, *Imaginea de sine a românilor*, în "Revista de psihologie", 37, nr.1-2, 1991.

D.Drăghicescu, *Din psihologia poporului român*, Buc., Ed. Albatros, 1995.

Curs XI : săptămâna 11-17 ianuarie 2007

Valurile de naționalism: secolele XIX-XX. Naționalism și bolșevism. *Apocalipsa* modernității: nazismul și fascismul. Sionismul, întoarcerea în Țara Făgăduinței. Antisemitismul. Naționalismul “țărilor noi”.

Cuvinte cheie: naționalism, bolșevism, fascism, nazism, rasism, arianism, antisemitism, sionism.

Bibliografie:

B. Anderson, *op. cit.*, p. 26-27 și 30.

J. Eisenberg, *O istorie a evreilor*, p. 12; 19.

A.Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est-central European*, Ediție ilustrată, Buc., Humanitas, 2001.

L.Volovici, *Ideologia naționalistă și “problema evreiască” în România anilor '30*, Buc., Humanitas, 1995.

W. M. Johnston, *Spiritul Vienei. O istorie intelectuală și socială. 1848-1938*, trad. M. Teodorescu, Iași, Polirom, 2000.

S.Corlan-Ioan, *Istorici africani și europeni în căutarea identității Africii*, în *In memoriam Alexandru Dușu. Identități collective și identitate națională. Percepții asupra identității în lumea medievală și modernă*, coord. Mirela-Luminița Murgescu, Buc., Ed. Universității din București, 2000, p.149-162.

Curs XII: săptămâna 18-24 ianuarie 2007

Națiune și democrație. Naționalismul, un Ianus al modernității.

Cuvinte cheie: democrație, pluralitate etnică, minorități, mondializare, globalizare

Bibliografie:

D.Schnapper, *La communauté des citoyens. Sur l'idée moderne de nation*, Paris, Éditions Gallimard, 1994.

A.D.Xenopol, *Naționalismul*, în “Xenopoliana”, V, nr.1-4, 1997.

Naționalism. Etnicitate. Minorități, în “Xenopoliana”, V, nr. 1-4, 1997.

Firea românilor, coord. D.Barbu, Buc., Ed. Nemira, 2000.

Tóth I., Zoltán, *Primul secol al naționalismului românesc ardelean, 1697-1792*, Buc., Ed. Pythagora, 2001.

Al.Zub, *Din avatarurile naționalismului*, în “Xenopoliana”, V, 1-4, 1997, p.2-11.

S.Nicoară, *Națiunea modernă. Mituri, simboluri ideologice*, Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2002, p. 336-343 (Șansele ideologiilor naționale), p. 344-352.(Naționalismul, un Ianus al modernității).

VII Modul de evaluare

Fiecare student va elabora un referat de 7-10 p. pe tema *Discursul naționalist în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, care reprezintă 3 puncte din nota finală. Alte 3 puncte se obțin printr-o recenzie la o carte recentă, iar 5 puncte din nota finală se obțin pe baza examenului scris din sesiunea de examene. Examenul scris constă din rezolvarea a două subiecte din curs și un subiect din bibliografia obligatorie.

VIII Detalii organizatorice, gestionarea situațiilor excepționale:

Prezența la orele de curs este facultativă, dar mai mult de trei absențe implică imposibilitatea prezentării la examen în sesiunea curentă. Nu se admit referate recuperate de pe internet, plagiatul și fraudele dovedite, care conduc la pierderea examenului.

IX Bibliografia opțională

- E. Gellner, *Naționalismul*, Buc, Ed. Librom Antet, 2001.
- O.Gillet, *Religion et Nationalisme.L'idéologie de l'Église orthodoxe roumaine sous le régime communiste*, Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles, 1997.
- R. Girardet, *Naționalism și națiune*, Iași, Institutul European, 2003.
- Guy Hermet, *Istoria națiunilor și a naționalismului în Europa*, Iași, Institutul European, 1997.
- Identitate și alteritate.Studii de imagologie*, Reșița, Ed. Banatica, 1996.
- Identitate și alteritate.Studii de imagologie*, vol. II, PUC, 1998.
- Identitate și Alteritate. Studii de istorie politică și culturală*, 3, Cluj-Napoca, PUC, 2003.
- N.Iorga, *Ideea națională în decursul istoriei universale*, în *Sfaturi pe întuneric*, Buc, Ed. Militară, 1977.
- K.Keitmann, *Imaginea românilor în spațiul lingvistic german, 1775-1918. Un studiu imagologic*, Buc., Univers, 1985.
- D. A.Lăzărescu, *Imaginea poporului roman în conștiința europeană (1821-1843)*, Buc., Ed. Agir, 1999.
- C. Rădulescu Motru, *Românismul...*, Buc., 2000.
- D.H.Mazilu, *Noi și Ceilalți. Fals tratat de imagologie*, Iași, Polirom, 1999.
- M. Mitu, *Problema românească reflectată în cultura maghiară din prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Cluj-Napoca, PUC, 2000.
- S.Mitu, *Geneza identității naționale la românii ardeleni*, Buc., Humanitas, 1997.
- M.L.Murgescu, *Între "bunul creștin" și "bravul roman". Rolul școlii primare în constituirea identității naționale românești, 1831-1878*, Iași, 1999.
- S. Nicoară, *Miturile revoluției pașoptiste românești, Istorie și imaginar*, Cluj-Napoca, PUC, 1999.
- T. Nicoară, *Transilvania la începutul timpurilor moderne (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001.
- A.Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română*, Buc., Humanitas, 2001.
- I.-A.Pop, *Națiunea română medievală. Solidarități entice românești în secolele XIII-XVI*, Buc., Ed. Enciclopedică, 1998.
- Idem, *Istoria, adevărul și miturile*, Buc., Ed. Enciclopedică, 2002.
- C.Rădulescu -Motru, *Românismul...*, Buc., 2000.
- O. Roy, *Noua Asie Centrală sau fabricarea națiunilor*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2001.
- A..D.Smith, *The Ethnic Origins of Nations*, Oxford Blackwell, 1986.
- Idem, *Naționalism și modernism. Un studiu critic al teoriilor recente cu privire la națiune și naționalism*, Chișinău, Ed. Epigraf, 2002.
- Sugar F. Peter, *Naționalismul est-european în secolul al XX-lea*, Buc., Curtea Veche, 2002.
- L.Vlad, *Imagini ale identității naționale. România și Expozițiile universale de la Paris, 1867-1937*, Buc., Ed. Meridiane, 2001.

Idem, *Propagandă și identitate. România la Expozițiile universale belgiene, 1897-1935*, Buc. CRIS, 2001.

L.Volovici, *Ideologia naționalistă și problema evreiască în România anilor '30*, Humanitas, 1995.